

L'anuari de l'educació de les Illes Balears de 2011: l'educació com una sortida a la crisi econòmica

Direcció de l'Anuari de l'Educació de les Illes Balears

L'*Anuari de l'Educació de les Illes Balears 2011* és el vuitè informe que presentam a la societat de les Illes Balears i no fa més que continuar el camí que vàrem començar l'any 2004, quan el Grup d'Investigació i Formació Educativa i Social (GIFES) de la Universitat de les Illes Balears va realitzar l'*Anuari de l'Educació de les Illes Balears*; un anuari que es plantejava, d'entrada, dos grans objectius: en primer lloc, contribuir, amb tota la modèstia i el convenciment de què som capaços, a situar l'educació en el centre de la preocupació de la societat de les Illes Balears. Efectivament, el desenvolupament econòmic i social de les Illes Balears necessitava i necessita —malgrat els avanços dels darrers anys— que féssim un esforç en educació. Una aposta no tan sols de l'Administració pública, dels governants, sinó també per part de la societat de les Illes Balears; un esforç al qual ha de contribuir de forma fonamental, tanmateix, la comunitat educativa en tots els sectors: estudiants, pares i mares, professors, sindicats i empresariat de l'educació, Universitat, etc. Partim del punt de partida que per poder afrontar el segle XXI amb èxit, amb força, la nostra societat necessita creure en l'educació, en la formació, en el capital humà, en la innovació, en la recerca, en el coneixement. I això no és fàcil; més aviat complicat, ja que cal canviar actituds, mentalitats i conductes, però també estructures. Cal, per tant, situar la societat en el camí adequat. A més, i en aquests moments d'una crisi econòmica global i local, l'aposta per l'educació és fonamental per a la construcció d'una economia del coneixement, en què la productivitat i la innovació siguin fonamentals. Això implica, doncs, la necessitat d'articular les polítiques educatives en el marc de la reforma del sistema productiu, no des d'un plantejament mecanicista, sinó des d'un plantejament de globalitat, d'increment del nivell formatiu de la població, de possibilitar que els estudis de formació professional o d'universitat tinguin un component pràctic significatiu o que els empresaris facin una aposta per les persones formades o en procés de formació.

El segon objectiu era i és conseqüència de l'anterior. Només seria possible canviar el paper de l'educació en la nostra societat, si fóssim capaços de posar a l'abast de tothom més coneixement sobre el nostre sistema educatiu, més dades sobre l'estat de l'educació, més elements per conèixer i comprendre l'estat de l'educació de les Illes Balears. Pensàvem —de fet, pensam— que només des del coneixement educatiu era —i és— possible començar a transformar la mentalitat, el pensament de la nostra societat en relació amb l'educació. Un coneixement del sistema educatiu de les Illes Balears que volem que es realitzi des de diverses perspectives teòriques, ideològiques, professionals, polítiques... Un coneixement de la realitat educativa que si bé resulta fonamental, cal que possibiliti una reflexió seriosa, rigorosa i profunda, allunyada de l'excessiva ideologització o politització que determinats sectors polítics i educatius imprimeixen a l'educació. Si bé no es tracta de deixar de banda la implicació política de l'educació, sí que cal fugir dels dogmatismes o dels estudis excessivament descriptius que segons com es plantegen per a l'educació. En aquest sentit cal rebutjar un fet que s'està estenent, de forma general, dins la nostra societat, l'«opcionitis»: efectivament, podem constatar que actualment són molts els qui volen i pretenen opinar sobre l'educació, sobre els seus problemes, sobre les seves solucions, sobre els punts forts del sistema educatiu... I tot i que és bo que hi hagi la implicació de tothom en relació amb l'educació, també es positiu que el que se n'opini es faci des del coneixement, des de les dades, des de la reflexió, des de la fonamentació... I en aquest sentit podem constatar que, a vegades, se senten afirmacions que no tenen cap tipus de fonamentació o de base estadística. I els problemes de l'educació només es poden resoldre des del coneixement de la realitat, des de la reflexió fonamentada, i no des de la improvisació, els apriorismes, els plantejaments ideològics, etc.

Tot i aquests dos grans objectius, la realitat de l'educació de les Illes Balears ens obliga a afegir-n'hi un altre que per a nosaltres és fonamental: contribuir a millorar la imatge de l'educació; a posar de manifest els punts forts del sistema educatiu; a assenyalar tots els aspectes de l'educació que funcionen en tots els nivells del sistema escolar; a mostrar les experiències innovadores que es duen a terme, etc. Aquest és, també, un altre objectiu al qual consideram que no podem renunciar. Efectivament: quan es parla de l'educació hi ha una tendència a parlar-ne en termes negatius, fins i tot es podria dir que de forma apocalíptica; així, cal assenyalar la tendència a exagerar-ne els aspectes negatius i a amagar-ne els positius. L'educació no és una qüestió que es valoritzi. I això resulta contraproductiu no només per a la imatge que se'n dóna, sinó perquè suposa un element negatiu de cara a la moral de la comunitat educativa i de la societat en general en relació amb la valoració de l'educació.

Aquests vuit números de l'*Anuari de l'Educació de les Illes Balears* demostren que estam en el camí adequat. Evidencien que és possible millorar el coneixement que tenim sobre el sistema educatiu de les Illes Balears i també començar a canviar les actituds de la nostra societat en relació amb els beneficis de l'educació, des de la perspectiva econòmica, social, cultural, tecnològica, política, etc.

Així doncs, com posàvem de manifest al pròleg de l'*Anuari de l'Educació de les Illes Balears 2004* —el primer—, la intenció és analitzar l'estat del sistema educatiu de les Illes Balears tant pel que fa al sistema escolar com a les institucions i als espais educatius, que, tot i que són una formalització diferent del que representa l'escola, tenen una transcendència social significativa. Per tant, amb l'*Anuari* d'enguany pretenem, per una banda, conèixer i comprendre la situació de l'educació a la nostra comunitat autònoma, en el context de l'Estat espanyol i, per l'altra, contribuir a cercar solucions als problemes que té l'educació de les Illes Balears.

Aquesta publicació és una iniciativa, tal com s'ha dit, del Grup d'Investigació i Formació Educativa i Social (GIFES) del Departament de Pedagogia i Didàctiques Específiques de la Universitat de les Illes Balears, però que fa extensiva a professors d'altres departaments universitaris, mestres i professors del sistema escolar no universitari, inspectors d'educació, professionals de l'educació social, etc., perquè hi participin. Aquesta convidada té i ha tingut una bona acceptació i permet que l'*Anuari de l'Educació* contingui una perspectiva de pluralitat, de diversitat. A més, hem de recalcar que per fer possible aquest *Anuari de l'Educació* i consolidar-lo vàrem signar un conveni de col·laboració amb la Conselleria d'Educació i la Fundació Guillem Cifre de Colònia que dóna els resultats esperats.

En aquest sentit, i d'acord amb l'estructura dissenyada per a l'*Anuari de l'Educació de les Illes Balears*, en el de 2011 hi ha quinze treballs, i té els continguts següents. A la «Introducció» fem una anàlisi de la realitat educativa de les Illes Balears d'acord amb les línies generals dels treballs que formen aquesta publicació i dels anuaris dels anys anteriors, i de les opinions personals sobre la dinàmica del curs acadèmic actual. La nostra reflexió es basa actualment en l'anàlisi de diversos resultats del sistema educatiu de les Illes Balears, en el pacte o no de l'educació, en la problemàtica de la Universitat, en el trilingüisme, en el bilingüisme o en el «monolingüisme» de la llengua catalana a les escoles... En qualsevol cas, en aquest article es fa una incidència especial sobre la realitat de la Universitat de les Illes Balears en si de la nostra societat. Aquest primer text és una porta d'entrada a l'*Anuari*, un editorial que pretén analitzar els punts fonamentals i més significatius de l'educació a les Illes Balears.

Al segon apartat, «El sistema escolar de les Illes Balears», desenvolupam els estudis següents. En primer lloc, fem una anàlisi sobre els centres integrats de FP a les Illes Balears. En segon lloc es realitza una anàlisi sobre el *burnout* als centres públics d'ensenyament secundari de les Illes Balears. En tercer lloc, estudiem la situació de l'escolarització de l'alumnat immigrant a les escoles de les Illes Balears, en uns moments en què la immigració està a la baixa. En quart lloc, s'analitza la relació entre l'educació i la societat turística de les Illes Balears, des del punt de vista del seu impacte. I, finalment, analitzam l'escolarització universitària a Menorca.

Al tercer apartat, «El sistema educatiu no escolar de les Illes Balears», oferim dos treballs: per una part els programes educatius dels museus de Mallorca, i per l'altra, una experiència del treball socioeducatiu en xarxa.

Al quart apartat, «Recerca i innovació pedagògica a les Illes Balears», primerament fem referència a dues tesis doctorals, realitzades a la Universitat de les Illes Balears: una es refereix a la importància de l'aprenentatge al llarg de la vida com a element clau dins l'envelliment actiu i la qualitat de vida; l'altra, a l'anàlisi sobre la relació entre el rendiment educatiu i l'ansietat.

Quant a la innovació educativa, fem referència a tres treballs: un sobre una anàlisi dels projectes d'implantació de sistemes de gestió de qualitat als centres educatius de les Illes Balears entre 2001 i 2011; un sobre el centre educatiu Antònia Juan de Maó de Menorca; i un altre, el tercer, sobre el projecte educatiu del CEIP El Pilar de Formentera, com a escola rural, com a escola de valors.

Al cinquè i darrer apartat, «Estadística i legislació educativa de la comunitat autònoma de les Illes Balears», hi incloem dos treballs. En primer lloc, un article sobre el sistema educatiu de les Illes Balears en xifres, i en segon lloc, un estudi quantitatiu i qualitatiu sobre els diversos indicadors de qualitat de les escoles de música de les Illes Balears.

En qualsevol cas, en aquest número volen insistir en una idea fonamental: cal potenciar la idea de l'educació com a consens, en contrapartida a l'educació com a conflicte. Efectivament: l'educació a les Illes Balears, a Espanya, té importants i significatius problemes, que cal abordar des del rigor, des de la transparència, des de la participació, des del pacte. Qualsevol intent de potenciar, conscientment o inconscientment, implícitament o explícitament, els conflictes educatius, a qualsevol nivell o en qualsevol aspecte, l'única cosa que aconseguix és potenciar els problemes, és, en definitiva, una forma de desprestigiar l'educació. Per tant, només des del consens, des del pacte, des de l'acord, serà possible començar a resoldre els problemes de l'educació: l'acord en si mateix no resol els problemes, però contribueix a la seva resolució.

I a més, tal com s'ha dit, cal posar l'èmfasi en la necessitat de plantejar l'educació com un element, com un factor fonamental per a la sortida de la crisi econòmica, social i moral, no només de les Illes Balears, sinó també del conjunt d'Espanya. Aquest és el camí, aquest és l'enfocament, aquesta és la perspectiva.

Finalment, a més d'agrair a la Fundació Guillem Cifre de Colonya la implicació, col·laboració i generositat en l'edició d'aquest *Anuari de l'Educació de les Illes Balears*, volem agrair a tots els col·

laboradors i col·laboradores la feina que han fet, la bona disposició i dedicació a l'hora d'elaborar els treballs que hi incloem. Així mateix, volem expressar agraïment a la Conselleria d'Educació del Govern de les Illes Balears pel suport que ha donat a l'*Anuari*. Tanmateix, volem destacar que la finalitat fonamental d'aquesta obra va més enllà del coneixement i comprensió del sistema educatiu de les Illes Balears. Volem, sobretot, contribuir a prestigiar l'educació en la nostra societat, que sigui un factor d'èxit personal, econòmic, social i cultural. Per a les Illes Balears, fer que l'educació sigui un factor bàsic per al futur és un repte al qual cal que dediquem el màxim d'esforç personal, social, polític, econòmic i institucional. En qualsevol cas, amb aquest número de l'*Anuari* demostram la voluntat de continuar fent feina amb una finalitat: fer que l'educació sigui una prioritat de la societat de les Illes Balears, de les administracions educatives i de la societat civil en totes les dimensions i perspectives.